

تست تصاویر ناکامی روزنزیویگ، فرم کودکان: نسخه فارسی (قسمت اول)
محتوا، سازه‌ها و مفاهیم، و تصاویر

**The Rosenzweig Picture Frustration (P-F) Study, Children's Form:
Persian Version (Part One)
Content, Constructs and concepts, and pictures**

Mohammad Taghi Delkhamoush

Department of Psychology
Faculty of Psychology and Education
South Tehran Branch
Islamic Azad University
Tehran- Iran

محمدتقی دلخמוש

استادیار گروه روان‌شناسی
دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی
دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران جنوب
تهران- ایران

تست تصاویر ناکامی روزنزیویگ

مقدمه

"تست تصاویر ناکامی روزنزیویگ" یک فن نیمه فرافکن تشخیص شخصیت است که در طی نیم قرن گذشته به عنوان یک ابزار بالینی و درعین حال به عنوان یک روش پژوهشی با موفقیت به کار گرفته شده است. تست به منزله روشی برای کشف مفاهیم نظریه ناکامی و آزمون شماری از ابعاد روش فرافکن بسط داده شده (روزنزیویگ، ۱۹۴۵). بر اساس پژوهش‌های اولیه درباب مفاهیم روان‌تحلیلی، همچون ناکامی، سرکوبی، و جهت‌ها و ریخت‌های پرخاشگری، فرم بزرگسالان در سال ۱۹۴۸ ابداع شد. چهار سال بعد، فرم کودکان برای سنین ۴ تا ۱۳ منتشر شد و در سال ۱۹۶۴ فرم نوجوانان افزوده شد (روزنزیویگ، ۱۹۷۷، ۱۹۷۸ الف، ۱۹۷۸ ب، ۱۹۸۱، ۱۹۸۸، ۲۰۰۴).

فرم کودکان تست شامل ۲۴ تصویر شبه‌کارتونی است که نشان‌دهنده برخی موقعیت‌های ناکامی است که معمولاً در زندگی یک کودک روی می‌دهند. در هر تصویر دو نفر نمایش داده شده‌اند که شخص سمت راست* (ناکام‌کننده) کلماتی را می‌گوید که یا به توصیف ناکامی فرد چپ* (ناکام‌شونده) کمک می‌کند یا خود کلمات حقیقتاً برای او ناکام‌کننده هستند. حالت‌های چهره و دیگر تجلیات هیجانی به‌عمد از تصاویر حذف شده‌اند. شخص ناکام‌کننده در نیمی از موارد فردی بزرگسال - چهره پدران یا مادران - و در نیمی دیگر یک کودک است. در حالی که شخص ناکام‌شونده در تمامی موقعیت‌ها همواره یک کودک - پسر یا دختر - است (دلخמוש، ۱۳۷۳ در دست انتشار).

ماده‌های تست به دو نوع عمده تقسیم می‌شود: منع^۱ "من" و منع "فرمان". در موقعیت‌های منع "من" - ماده‌های ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۹، ۱۰، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۲۰، ۲۱، ۲۳، ۲۴ - مانعی (شخصی یا غیرشخصی) فرد سمت چپ تصویر را متوقف، ناامید یا به‌گونه‌ای دیگر مستقیماً ناکام می‌کند. منع "فرمان" - ماده‌های ۶، ۷، ۸، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۹، ۲۲** - اتهام، مسئولیت یا گناه شخص مورد نظر را نمایش می‌دهد. تمایز بین منع "من" و منع "فرمان" نباید مطلق فرض شود، چه آزمودنی ممکن است منع "فرمان" را به‌عنوان منع "من" تفسیر کند و یا بالعکس. فرض زیربنایی تست این است که آزمودنی خود را در موقعیت محرک فرامی‌افکند و احتمالاً با شخص ناکام‌شده در هر ماده تست همسان‌سازی می‌کند. پاسخ‌های آزمودنی به ماده‌های تست به منزله نمونه‌ای از مجموعه الگوهای واکنشی او در موقعیت‌های ناکامی محسوب می‌شوند.

سازها و مفاهیم

در نمره‌گذاری تست تصاویر ناکامی، هر پاسخ در دو بعد اصلی نمره‌گذاری می‌شود: جهت پرخاشگری و ریخت پرخاشگری. تحت عنوان جهت پرخاشگری، سه جهت تعیین شده است: "برون پرخاشگری" $(E-A)$ ^{۱۰}: که جهت پرخاشگری به سوی محیط است. "درون پرخاشگری" $(I-A)$: که جهت پرخاشگری به طرف خود آزمودنی است. "بی پرخاشگری" $(M-A)$ ^{۱۱}: که برای سعی در پنهان کردن ناکامی از پرخاشگری طفره می‌رود. در ریخت پرخاشگری، سه مقوله تعریف شده است: "غلبه بر مانع" $(O-D)$ ^{۱۲}: که در آن مانع مسبب ناکامی تلقی می‌شود. "دفاع من" $(E-D)$ ^{۱۳}: که در آن من آزمودنی برای دفاع از خود عمل می‌کند. "پافشاری بر نیاز" $(N-P)$ ^{۱۴}: که در آن حل مشکل ناکامی علی‌رغم وجود مانع با تعقیب هدف پیگیری می‌شود. از ترکیب این شش مقوله، عوامل نمره‌گذاری ۹ گانه ممکن برای هر ماده (و دو گونه الحاقی که مرتبط با الگوی "فرامن" می‌باشند) حاصل می‌شود. در جدول ۱، مقوله‌ها و عوامل تست تصاویر ناکامی نشان داده شده‌اند.

جدول ۱

مقوله‌ها و عوامل تست تصاویر ناکامی روزنزیوگ

جهت پرخاشگری	ریخت پرخاشگری	
	غلبه بر مانع	دفاع من
برون پرخاشگری	برون منعی	برون کیفری (گونه الحاقی برون کیفری)
درون پرخاشگری	درون منعی	درون کیفری (گونه الحاقی درون کیفری)
بی پرخاشگری	بی منعی	بی کیفری

تعریف عوامل ۹ گانه و دو گونه الحاقی، با ذکر شاخص‌های اختصاری، عبارتند از: برون منعی (E') ^{۱۵}: حضور مانع ناکام‌کننده مصراجه مورد تأکید قرار گرفته است. درون منعی (I') ^{۱۶}: مانع ناکام‌کننده به عنوان ناکام‌کننده تلقی نمی‌گردد یا در برخی از ماده‌ها آزمودنی به جهت برانگیخته شدن ناکامی فرد دیگر، بر میزان خجالت خود تأکید می‌کند. بی منعی (M') ^{۱۷}: مانع تقریباً نادیده انگاشته شده تا حدی که حضور آن انکار می‌شود.

برون کیفری (E) ^{۱۸}: سرزنش، خصومت و ... علیه شخص یا شیء در محیط به راه می‌افتد. گونه الحاقی (E) ^{۱۹}: متغیری از برون کیفری است که آزمودنی با پرخاشگری از قبول مسئولیت خسارت‌هایی (غزش‌ها یا زبان‌ها) که به او نسبت داده شده، سر باز می‌زند. درون کیفری (I) ^{۲۰}: سرزنش، انتقاد و ... از سوی آزمودنی متوجه خود اوست. گونه الحاقی درون کیفری (I) ^{۲۱}: متغیری از درون کیفری است که آزمودنی به اشتباه خود اعتراف، اما هرگونه تقصیر قابل ملاحظه را با مرتبط دانستن آن با شرایط غیرقابل اجتناب محیط انکار می‌کند. بی کیفری (M) ^{۲۲}: سرزنش در قبال ناکامی صورت نمی‌گیرد. موقعیت اجتناب‌ناپذیر در نظر گرفته می‌شود. مشخصاً فرد ناکام‌کننده بخشیده می‌شود.

برون پیگیری (e) ^{۲۳}: راه حل موقعیت ناکام‌کننده موكداً از فرد دیگری انتظار می‌رود. درون پیگیری (i) ^{۲۴}: آزمودنی با گذار از احساس گنه‌کاری به سوی حل مشکل، به جبران می‌پردازد. بی پیگیری (m) ^{۲۵}: پاسخ آزمودنی حاکی از این است که زمان یا موفقیت‌های طبیعی آینده راه حلی برای مسئله در پی خواهند داشت. صبر و تطبیق، خصیصه‌های این موقعیت هستند.

به جز ۶ مقوله و عوامل ۹ گانه نمره‌گذاری سایر عوامل نمره‌گذاری عبارتند از:

"درجه تطبیق با گروه" (GCR) ^{۲۶}: یک داده کلی است که گرایش آزمودنی را نسبت به پاسخ‌های هنجاری نشان می‌دهد. این نمره به منزله یکی از معیارهای اغماض فرد در قبال ناکامی تلقی می‌گردد.

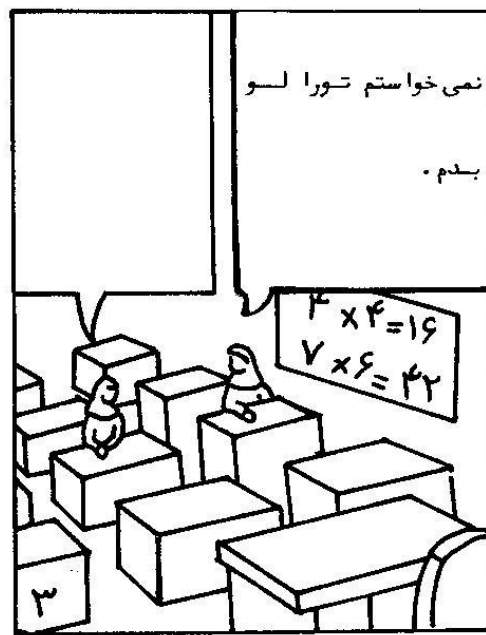
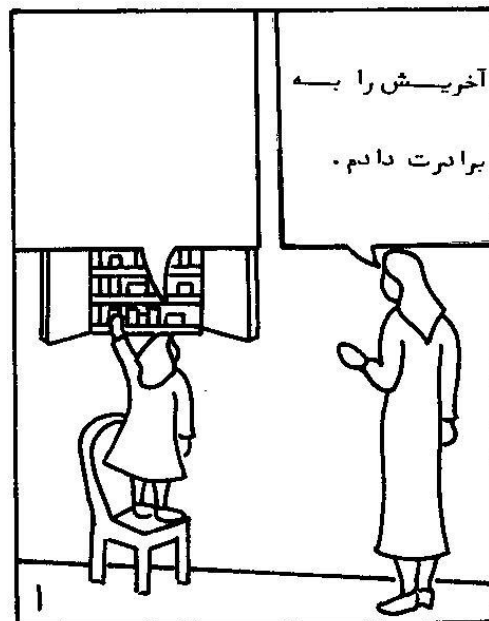
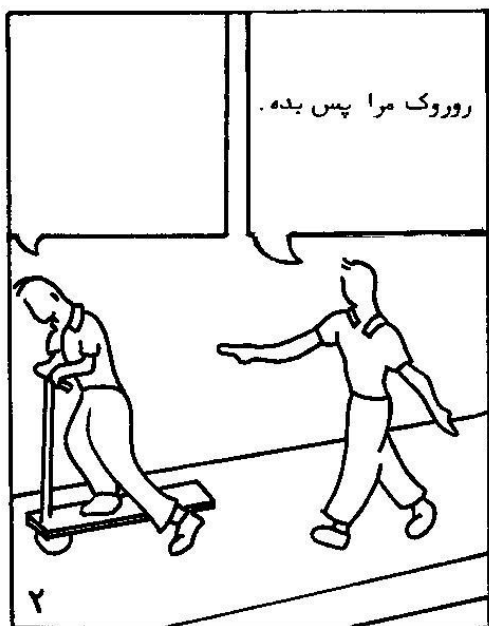
الگوی کلی 18 : تعیین ترتیب سه عاملی که با فراوانی بیشتری در نتایج عوامل ۹ گانه درج شده‌اند.

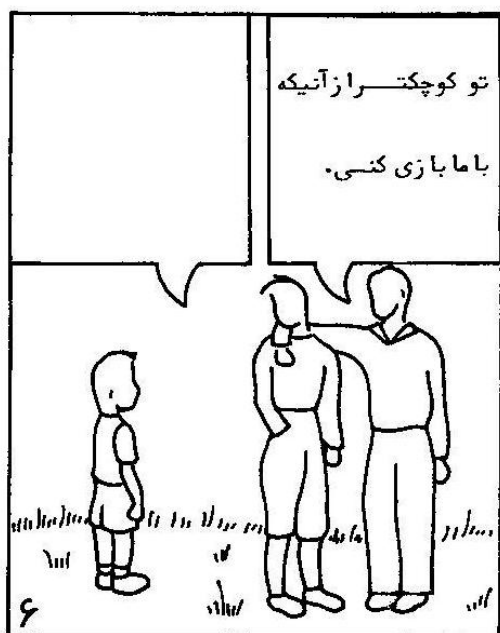
الگوهای فرامنی 19 : مقیاسی است از دفاع آزمودنی در ارتکاب خطا و انکار انگیزه‌ای قابل سرزنش که با چنین عملی مرتبط است. بدین ترتیب این الگو بسطی از تحلیل و ارتباط گونه‌های الحاقی برون کیفری (E) و درون کیفری (I) است با عوامل برون کیفری (E) ، درون کیفری (I) و با مقوله بی پرخاشگری $(M-A)$.

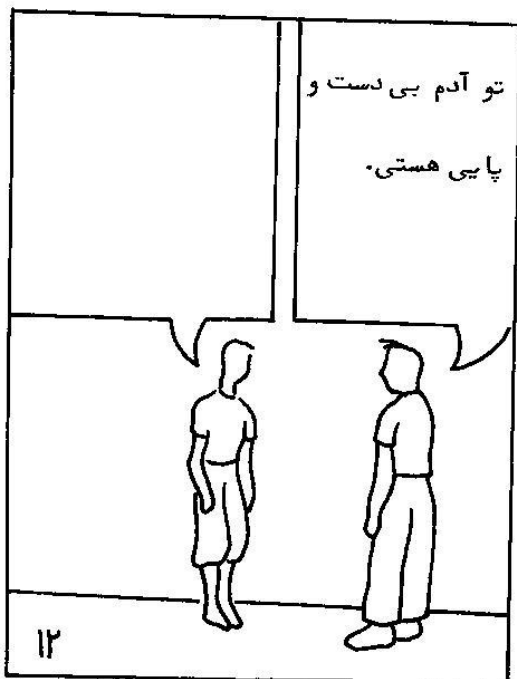
گرایش‌ها 20 : تغییر واکنش آزمودنی در جریان آزمون که با مقایسه پاسخ‌ها به دو نیمه ماده‌های آزمون (۲ نیمه ۱۲ ماده‌ای) مشخص می‌گردد. سه گرایش از پنج گرایش تعیین شده در ارتباط با جهت پرخاشگری در هر یک از ریخت‌های پرخاشگری می‌باشند. در گرایش چهارم، ریخت پرخاشگری بر اساس مقایسه سه جهت پرخاشگری در نیمه دوم مشخص می‌گردد و گرایش پنجم، توزیع ریخت پرخاشگری را بدون توجه به جهت پرخاشگری نشان می‌دهد.

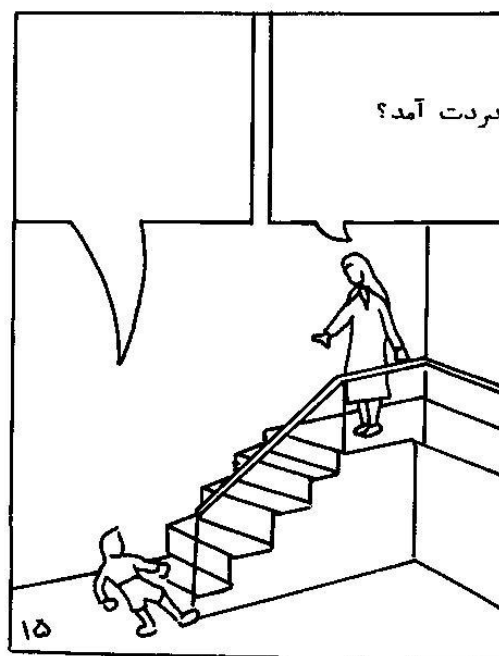
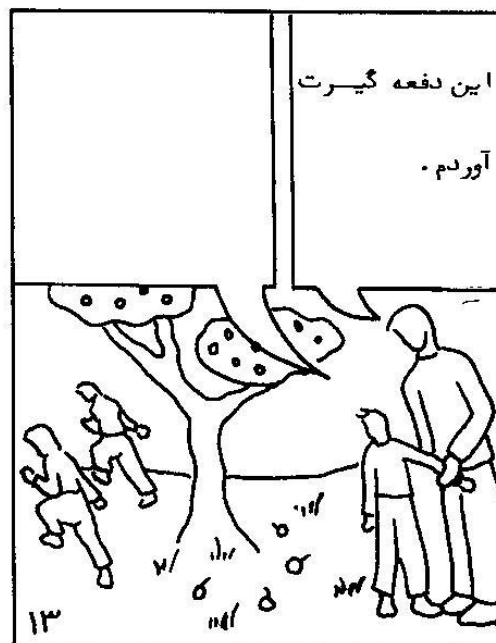
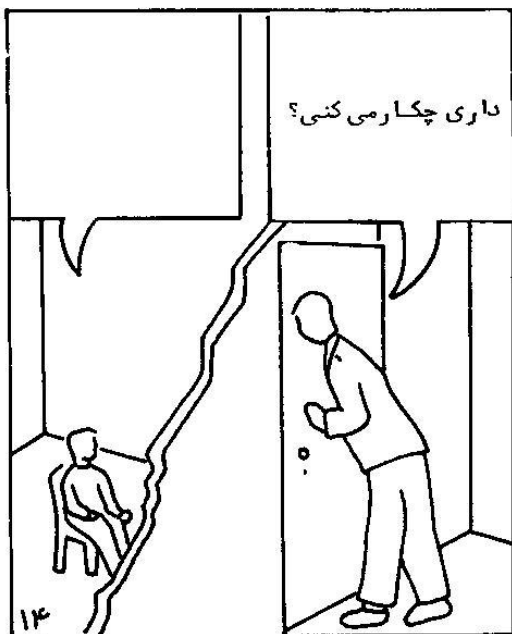
زمان کل 21 : تعیین مدت زمانی که آزمودنی برای درج پاسخ‌های خود صرف می‌کند.

1. extraaggression	7. extrapeditive	13. impuntitive	19. S-E patterns
2. intraaggression	8. intropeditive	14. extrapersistive	20. trends
3. imaggression	9. impeditive	15. intropersistive	21. total time (duration)
4. obstacle-dominance	10. extrapuntitive	16. impersistive	
5. ego-defense	11. variant	17. group conformity rating	
6. need-persistence	12. intropuntitive	18. total-pattern	

منابع

دلخموش، م. ت. (۱۳۷۳). بررسی پرخاشگری در کودکان پرورشگاهی و غیر پرورشگاهی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران.

دلخموش، م. ت. (در دست انتشار). واکنش به ناکامی در کودکان ایرانی: الگوهای پاسخ‌دهی در تست روزنزیویگ. فصلنامه روان‌شناسی تحولی: روان‌شناسان ایرانی.

Rosenzweig, S. (1945). The picture-association method and its application in a study of reactions to frustration. *Journal of Personality, 14*, 3-23.

Rosenzweig, S. (1977). *Manual for the Children's Form of the Rosenzweig Picture-Frustration (P-F) Study*. St. Louis: Rana House.

Rosenzweig, S. (1978a). *The Rosenzweig Picture Frustration (P-F) Study: Basic manual*. St. Louis: Rana House.

Rosenzweig, S. (1978b). *Adult form supplement to the basic manual of the Rosenzweig Picture-Frustration (P-F) Study*. St. Louis: Rana House.

Rosenzweig, S. (1981). *Adolescent form supplement to the basic manual of the Rosenzweig Picture-Frustration (P-F) Study*. Rana House.

Rosenzweig, S. (1988). Revised norms for the Children's Form of the Rosenzweig Picture-Frustration (P-F) Study, with updated P-F reference list. *Journal of Clinical Child Psychology, 17*, 326-328.

Rosenzweig, S. (2004). Rosenzweig Picture Frustration (P-F) Study. In W. E. Craighead & C. B. Nemeroff (3rd Eds.), *The concise corsini encyclopedia of psychology and behavioral science* (pp. 835-837). New York: John Wiley & Sons.

بهره‌برداری از نسخه‌های فارسی مقیاس‌هایی که در «آزمون‌های روانی» این فصلنامه ارائه می‌شوند، برای پژوهشگران و دانشجویان (برای پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد و دکتری) با ذکر منبع بلامانع است. در سایر موارد کلیه حقوق مربوط به نسخه‌های فارسی مقیاس‌ها متعلق به «مؤلف» است و چاپ، تکثیر و فروش تمامی مقیاس‌ها یا قسمتی از آنها تحت هر عنوان ممنوع است.